

İki milliyetçilik

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından sonra Türkiye'de ortaya çıkan tepki milliyetçilik konusunun üstünde biraz daha farklı bir açıdan durulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Başlangıçta, Alman romantizminin içinden çıkan bir hareket olarak ele alınırsa milliyetçiliğin seçkin bir düşünce sistematiği olduğu söylenebilir. Gerçekten de, ulus devleti yaratma süreci onun üzerine oturacağı bir zemini gereksinmiş, bu da milliyetçilikle tanımlanmıştır. Bu anlamda milliyetçilik elbette bir kurgudur; bir tasarımdır, nihayet bir söylemdir. İnsanlarda doğal haliyle bulunabilecek olan belki en fazlasından bir yurtseverliktir. Fakat, bu yurt kişinin içinde yaşadığı mekânı algılayışıdır ve çok sınırlıdır. Oysa, milliyetçilik, geniş bir uzam anlayışını ortaya koyar. Yurt artık kişisel ve bireysel olmaktan çıkar, kolektif bir alan haline gelir. Mekân değil daha çok coğrafya söz konusu edilir. Üstelik o coğrafyanın kendisi değil hafızası, geçmiş, tarihi öne çıkarılır. O nedenle de

milliyetçiliğin ikinci aşaması, bir zihinsel kurgu olan bu algılamanın daha geniş kitlelere benimsetilmesidir; onların bu anlayışı içselleştirmesini sağlamaktır.

Ulus, bu hafıza, tarih ve coğrafya üçlemesinin içinden çıkabilir. Kitleler bu kabulü benimsedikleri ölçüde ulusa dönüşürler. Fakat, bu milliyetçilik artık seçkin bir tercihin kurgusu değil, kitlenin gündelik yaşamında ürettiği kültürün bir parçasıdır. Kültürle ilgili tüm zihinsel yapılar gibi milliyetçilik de 'halk'a mal olduğu ölçüde gelenekle bütünleşir, tutuculaşır ve başlangıçtaki anlamının dışına çıkar. Artık kitlenin bütün bir zihinselliğiyle kaynaşarak ondan etkiler alır ve orada yerleşik olan öteki öğelerle birlikte yoğrulur. Aslında bu, milliyetçiliği daha kolay benimsetmek için kullanılmış sürecin bir parçasıdır. Örneğin Türkiye'de milliyetçiliğin dinsel bir içerikle kaynaşması, yurtla din düşüncesinin iç içe geçmesi bu gelişmenin bir sonucudur. Sonuç itibarıyla halkın içinde saklı tuttuğu milliyetçilik duygusu 'çevre'nin oluşturduğu bir zihniyettir.

Siyasal milliyetçilik, bu olgunun üstüne giden bir harekettir. Asıl gücünü de yalnızca milliyetçiliği öngören bir muhakemeden değil en geniş anlamıyla 'popülizm'den, halkçılık kavramından alır. Kitlenin doğallığı-

la örtüştüğü için de daha başlangıçta tutucudur.

Batı siyasal kültüründe popülizmin sağ bir siyasal yaklaşım olarak benimsenmesi bundandır. Kitleyle iç içe geçmiş bütün ultra sağcı hareketlerin popülizme yaslanması bir tesadüf olarak görülmemelidir.

Türkiye siyaseti, şimdi bir kez daha milliyetçi bir söylemle bütünleşmektedir. Bu kendi içinde çelişki doğuran bir husustur. Çünkü, Türkiye'de milliyetçiliği tahrik eden unsurlar merkez sağ eğilimlerdir. Bununla birlikte merkezi oluşturmak, merkezdeki kurucu ideolojinin ekseninde siyaset yapmak çabasıındadırlar ve elbette o ideolojinin belkemiğini oluşturan milliyetçilikle örtüşmüşlerdir. Oysa, benimsedikleri milliyetçilik anlayışı merkezin değil çevreninkidir. Yani, birinci değil ikinci kuşak milliyetçiliktir. Bütünüyle tutucu, katı, kalıplaşmış bir zihniyettir ve merkezin popüler kültür üstünden çevrenin ürettiği kültüre teslim oluşuna tekabül etmektedir. Bu itibarla da artık bir siyasal merkezden değil, merkeze yerleşmiş bir çevreden söz açmak yanlış değildir. Belki Türkiye'de alışılmış bir çevre-merkez çatışmasından artık söz etmek güçtür ama çevrenin merkezi böylesine işgalinin sorun olmadığını söylemek ise büsbütün güçtür.